

ქალთა მიმართ ძალადობა 21-ე საუკუნის ტელესკოპში

ირინა ბათიაშვილი

სამართლის მაგისტრი, ქართულ-ამერიკული უნივერსიტეტი, მკვლევარი „თბილისი-ენერჯის“ იურიდიული დეპარტამენტის უფროსის მრჩეველი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობების ფაკულტეტის ლექტორი, საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციის მედიაციისა და არბიტრაჟის კომიტეტის წევრი

*„რა შევიძლიათ გააკეთოთ, რომ ხელი შეუწყოთ მსოფლიოში მშვიდობას? ნადით სახლში და შეიყვარეთ თქვენი ოჯახი“
დედა ტერეზა*

„თანაბარი დაცვის შესახებ დებულება შეიქმნა დისკრიმინაციული პრაქტიკის აღმოფხვრის მიზნით და გამოიყენებოდა თანასწორობის დაცვისათვის, პირველ რიგში რასის, რელიგიის, ეთნიკური კუთვნილების, სქესის და სექსუალური პრეფერენციის სფეროებში. სასამართლო ხელისუფლება უფლებამოსილია განსაზღვროს და იდენტიფიცირება მოახდინოს, თუ როდის მიიჩნევა გარკვეული ქცევა და მოქმედება უკანონოდ და კონსტიტუციურად დაუშვებლად. სასამართლო სისტემის ეფექტურობისათვის აუცილებელია იმ პირებმა, რომლებიც განიცდიან დისკრიმინაციას, განაცხადონ შესაბამის ორგანოებში ამ დისკრიმინაციის ფაქტის არსებობის შესახებ. ამით მოძრაობაში მოვა სისხლისსამართლებრივი დევნის მექანიზმი იმ პირების მიმართ, რომლებიც არღვევენ და ლახავენ შევიწროებულთა უფლებებს. თანაბრად მნიშვნელოვანია, გამოქვეყნებული სასამართლო მოსაზრებების გამოცემა, რომელსაც ექნება ეროვნული პრეცედენტის სახე და დაეხმარება შევიწროებულებს და დაზარალებულებს დაიცვან თავი კონსტიტუციურად აკრძალული ქცევისა და მიკერძოებულობისგან“. – მარკ სპეისერი, ფლორიდის შტატის რეგიონალუ-

რი მოსამართლე (Mark A. Speiser, Circuit Court Judge 17th Judicial Circuit, State of Florida.)¹

„ქალთა მიმართ ძალადობა, თავისი ყველა ფორმითა და გამოვლინებით, ადამიანის უფლებებისა და ძირითადი თავისუფლებების დარღვევაა. უფრო მეტად კი საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს, რაც მნიშვნელოვან შედეგებს იწვევს ქალის ფიზიკურ, გონებრივ, სექსუალურ და რეპროდუქციულ ჯანმრთელობაზე. ეს აღიარება გაამყარა 1990-იან წლებში მნიშვნელოვან საერთაშორისო კონფერენციებზე მიღებულმა შეთანხმებებმა, მათ შორის ქალთა მეოთხე მსოფლიო კონფერენციამ (პეკინი, 1995). სამოქმედო პლატფორმამ დააადგინა, რომ საკითხის მასშტაბებისა და სერიოზულობის უფრო ფართო აღიარების, ეფექტური ჩარევისა და სტრატეგიების შემუშავების სერიოზულ დაბრკოლებას წამოადგენს ძალადობის გავრცელების, ბუნების, მიზეზების და შედეგების შესახებ ადეკვატური ინფორმაციის სიმცირე მთელ მსოფლიოში“. (García-Moreno, C., Jansen, H., Ellsberg, M., Heise, L) მსოფლიოს ჯანმრთელობის ორგანიზაციის პუბლიკაცია WHO world health organization.²

ოჯახში ძალადობა, ოჯახური დანაშაული და ქალთა მიმართ ძალადობა საქართველოში ერთ-ერთი აქტუალური და საკვანძო საკითხია. საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სტატისტიკის თანახმად, ოჯახში ძალადობის შემთხვევები საკმაოდ გავრცელებულია და, სამწუხაროდ, საკმაოდ ხშირია: შემაკავებელი ორდერების გამოცემა; ოჯახში ძალადობა – საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 1261-ე მუხლი, რომლის მოქმედების არეალში ხვდება ოჯახის ერთი წევრის მიერ

ოჯახის სხვა წევრის მიმართ ძალადობა, სისტემური შეურაცყოფა ან დამცირება, რომელმაც გამოიწვია ფიზიკური ტკივილი ან ტანჯვა; განზრახ მკვლელობა უეცარი, ძლიერი, სულიერი აღელვების მდგომარეობაში – საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 111-ე მუხლი, რომლის მოქმედების არეალში ხვდება ძალადობის მსხვერპლის მიერ მძიმე შეურაცხყოფის ფონზე ფსიქიკური ტრამის შედეგად ჩადენილი განზრახ მკვლელობა. ამ ტიპის დანაშაულები საქართველოში დღითიდღე მკვეთრად იზრდება.

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს დანაშაულის შესახებ სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, 2017-2018 წლებში ოჯახში ძალადობა ყველაზე გავრცელებულ დანაშაულთა კატეგორიაში ექცევა. ასევე მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ყოველ წელს, წინა წელთან შედარებით, იზრდება სსკ-ის 1261-ე მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულთა რიცხვი, რაც შესაძლოა, განპირობებული იყოს ამ ტიპის ძალადობაზე მდებარეობითი სექსის მსხვერპლების მიერ განცხადებების მაჩვენებლის ზრდით.

2014 წელს საქართველოს მიერ „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენციის (შემდგომში: სტამბოლის კონვენცია) რატიფიცირების შემდგომ ოჯახში ძალადობის, ოჯახური დანაშაულებისა და ქალთა მიმართ ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლა განსაკუთრებით აქტუალური გახდა. აღნიშნული საერთაშორისო ინსტრუმენტის რატიფიცირებას არაერთი საკანონმდებლო ცვლილება თუ სახელმწიფოს მხრიდან ვალდებულების აღება მოჰყვა, თუმცა, საინტერესოა, რამდენად შესაბამისობაშია დღევანდელი სასამართლო პრაქტიკა თუ სამართალდამცავი ორგანოების რეაგირება საერთაშორისო სტანდარტებსა და საქართველოს კანონმდებლობასთან.

ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის მიერ 2019 წელს გამოიცა “ოჯახში და ქალთა მიმართ ძალადობის აქტუალური საკითხე-

1 ფლორიდის შტატის რეგიონალური მოსამართლის მარკ სპეისერის ექსკლუზიური მოსაზრება თანაბარი უფლების შესახებ დებულების, დისკრიმინაციის აღმოფხვრის და მსხვერპლთა დაცვის მექანიზმების თაობაზე ამ სტატისტიკის.

2 Claudia Garcia-Moreno, Henrica AFM Jansen, Mary Ellsberg, Lori Heise, Charlotte H Watts, on behalf of the WHO Multi-country Study on Women’s Health and Domestic Violence against Women Study Team.

ბი”, სადაც საიას მიერ ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ 2018 წელს, 2017 წელთან შედარებით, გაზრდილია იმგვარი ძალადობის ფორმის გამოვლენის მაჩვენებელი, როგორცაა სისტემატური შეურაცხყოფა, შანტაჟი და დამცირება, ასევე, მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ამ კვლევის თანახმად, სამწუხაროდ ხშირ შემთხვევაში, შემაკავებელი ორდერები არამიზნობრივად და არასათანადოდ იყო გამოცემული, რის შედეგადაც ამ სამართლებრივი იარაღის (მექანიზმის) გამოყენება მოხდა არა მსხვერპლის დასაცავად, არამედ მათ საზიანოდ.

ეს ბადებს კითხვას: ორდერის გამოცემის დროს ხდება თუ არა საკითხის სიღრმისეული შესწავლა? ასევე ბუნდოვანია, ძალადობის წინარე ისტორიის შესახებ რამდენად საკმარისი ინფორმაცია აისახება. მთავარი საზრუნავი არის ის, რომ სამართალდამცავი ორგანოები არ ახორციელებენ მოძალადის წინარე ისტორიის სრულ და ამომწურავ სისხლისსამართლებრივ შემოწმებას, რათა განისაზღვროს მისი წინარე ძალადობრივი ქცევის არეალი არა მარტო მომჩივანი მსხვერპლის მიმართ, არამედ მის წარსულში არსებული სხვა ქალი მსხვერპლების მიმართ.

აგრეთვე, არანაკლებ პრობლემას წარმოადგენს სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან რეაგირება, როდესაც მსხვერპლი არ ადასტურებს ძალადობას ან/და თავს იკავებს ძალადობის შესახებ ინფორმაციის მიწოდებისგან ან როცა მსხვერპლი სასამართლო განხილვის დროს უარს ამბობს ჩვენების მიცემაზე.

* * *

მისასაღმებელია ის ფაქტი, რომ 2017 და 2018 წლებს შინაგან საქმეთა სამინისტროში შეიქმნა ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტი (ამჟამად: ადამიანის უფლებათა დაცვისა და გამოძიების ხარისხის მონიტორინგის დეპარტამენტი), რომლის ერთ-ერთი მთავარი მიზანია აღნიშნული ტიპის დანაშაულებზე გამოძი-

ების ეფექტიანობის გაზრდა. რაც კიდევ ერთ მნიშვნელოვან დამატებით მექანიზმს წარმოადგენს ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლაში.

საიას მიერ 2017-2018 წლებში ჩატარებულ კვლევაში აღნიშნულია, რომ დამატებითი პრობლემებისა და ხარვეზების იდენტიფიცირების მიზნით განხორციელდა ჩალრმავებული ინტერვიუები ძალადობის მსხვერპლებთან. ამ ინტერვიუებიდან მოვიყვან შეფასებებს, რომ უფრო ნათლად დავინახოთ ძალადობის საფუძველი, მიზიზებები და განვითარების დინამიკა.

ძალადობის მსხვერპლებთან ინტერვიუმ აჩვენა, რომ ძალადობის გამომწვევი მიზეზი ხშირად არის:

- მოძალადეთა მხრიდან მსხვერპლის ქცევის კონტროლის სურვილი
- მოძალადეების ნებასთან შეუსაბამო მოქმედება და ოჯახში არსებული დაქვემდებარებული და სტერეოტიპული როლები.

მსხვერპლები ძალადობის ძირითად მაპროვოცირებელ გარემოებად მიიჩნევენ:

- მოძალადეზე მატერიალურად დამოკიდებულებას
- საზოგადოების მხრიდან მორალური მხარდაჭერის არარსებობას
- სტერეოტიპულ მიდგომებს და ოჯახის საქმეებში ნათესავების ჩარევას.

ინტერვიუებმა აჩვენა, რომ მსხვერპლები მოძალადეებთან თანაცხოვრების განმავლობაში ნაკლებად მიმართავენ სამართალდამცავ უწყებებს. ასევე მიმართვა, როგორც წესი, ხდება არა პირველივე, არამედ მხოლოდ სისტემატური და ინტენსიური ძალადობის შემდგომ.

აქვე აღსანიშნავია, რომ ინტერვიუებმა, განაჩენებისა და საქმეების ანალიზმა ცხადყო, რომ უმრავლეს შემთხვევაში მოძალადე მამაკაცია, ხოლო მსხვერპლი – ქალი. ძალადობა ძირითადად ხდება მეუღლეებს/პარტნიორებს შორის.

ამ კვლევის ფარგლებში მსხვერპლების ადვოკატებთან ჩატარებულმა ინტერვიუებმა და შესწავლილმა განაჩენებმა ცხადყო, რომ დისკრიმინაციული მოტივის გამოკვე-

თა პრობლემური საკითხია და ჩვენთვის დამაფიქრებელი ზუსტად ეს უნდა იყოს.

სად არის ის ბუნდოვანება იურისპრუდენციაში, რომელიც ნისლით ფარავს დისკრიმინაციული ნიშნის მქონე დანაშაულებს?

ფაქტია, რომ ამ კვლევის თანახმად, 2017 წლის პერიოდში შესწავლილი 102 გადაწყვეტილებიდან, პროკურატურის მხრიდან მხოლოდ 2 შემთხვევაში იყო გამოკვეთილი გენდერული დისკრიმინაციის მოტივი. რაც შეეხება 2018 წელს შესწავლილი 131 გადაწყვეტილებიდან 3 შემთხვევაში მოხდა დისკრიმინაციული მოტივის გამოკვეთა ბრალდების მხარის მიერ. ეს საკმაოდ შემაშფოთებელია!!

სასამართლო განაჩენების ანალიზმა გამოავლინა, რომ სასამართლომ არცერთ შემთხვევაში არ გაიზიარა პროკურორის არგუმენტაცია დანაშაულის დისკრიმინაციულ მოტივთან დაკავშირებით. შესაბამისად, სასჯელის დამამძიმებელ გარემოებად გენდერული ნიშნით დანაშაულის ჩადენა არ გამოყენებულა.

როგორც საიას წარმოებაში არსებული საქმეების, ისე მონიტორინგის ფარგლებში შესწავლილი სასამართლო გადაწყვეტილებების ანალიზმა აჩვენა, რომ დამცავ ორდერებში მხოლოდ ზოგადი მითითებაა ძალადობის შესახებ და არ არის აღნიშნული მნიშვნელოვანი ფაქტორივი გარემოებები, რაც ხელს უშლის როგორც ძალადობრივი წინარე ისტორიის შესწავლას, ისე ძალადობის რისკის სათანადოდ შეფასებას.

საიას წარმოებაში არსებული საქმეების ანალიზის მიხედვით, როდესაც ოჯახურ კონფლიქტში მონაწილე ორივე მხარე აცხადებს, რომ დაექვემდებარა ძალადობას, იკვეთება პოლიციის მხრიდან მსხვერპლის იდენტიფიცირების პრობლემა. მსგავს შემთხვევებში შემაკავებელი ორდერი გამოიცემოდა როგორც მოძალადის, ისე მსხვერპლის მიმართ, რაც მიუთითებს პოლიციის მიერ მოძალადისა და მსხვერპლის გარჩევის სირთულეზე.

მსხვერპლებთან, შსს-ს წარმომადგენლებსა და მოსამართლეებთან ჩატარებული

ინტერვიუები აჩვენებს, რომ ძალადობის შემსწრე ბავშვებს არ აქვთ მსხვერპლის სტატუსი და მათ მიმართ არ გამოიყენება დამცავი მექანიზმები. განსხვავებული ვითარებაა მაშინ, როდესაც არასრულწლოვანი შვილები თავად არიან ძალადობის პირდაპირი მსხვერპლები. ასეთ დროს, როგორც წესი, მათ მიმართაც მოქმედებს დამცავი მექანიზმები.

ინტერვიუებმა და გამოთხოვნილმა საჯარო ინფორმაციამ ცხადყო, რომ გამოწვევაა ძალადობის მსხვერპლთათვის თავშესაფრით ეფექტიანად სარგებლობა. რიგ შემთხვევაში მსხვერპლებს უწევთ სხვა ქალაქში წასვლა თავშესაფრის მისაღებად, რადგანაც კონკრეტულ ქალაქში არ არის თავისუფალი ადგილი. ცალკეულ შემთხვევებში მსხვერპლთათვის საცხოვრებელი ადგილის შეცვლა, თუნდაც დროებით, სამსახურის ან/და არასრულწლოვანი შვილების გამო შეუძლებელია.

ასევე, პრობლემას წარმოადგენს, დამცავი ორდერის საფუძველზე, მოძალადეებისთვის ძალადობრივი დამოკიდებულებისა და ქცევის შეცვლაზე ორიენტირებული სასწავლო კურსის გავლის დავალდებულება სარეაბილიტაციო ცენტრების ან/და მსგავსი სერვისის არარსებობის გამო.

განაჩენების ანალიზმა ცხადყო, რომ ოჯახური დანაშაულების ჩადენისას, ძირითადად, განაჩენი დგებოდა ფიზიკური ძალადობის ფაქტებზე. დადებითად აღსანიშნავია, რომ 2018 წელს, წინა წელთან შედარებით, გაზრდილია ფსიქოლოგიურ ძალადობაზე რეაგირების სტატისტიკა, რაც ასევე წინგადადგმული ნაბიჯია. რეაგირება თავისთავად გულისხმობს, რომ სახელმწიფოს მხრიდან მსხვერპლის დაცვის სტანდარტი კიდევ უფრო გაიზარდა. როგორც ვიცით, სასჯელის ფაქტორივი დაკისრების რეალობამ და ალბათობამ ოჯახში ძალადობის ასპარეზზე მნიშვნელოვნად შეამცირა ძალადობის გამოვლინება (შეურაცმყოფელი, ძალადობრივი ქცევა).

ამ კუთხით აღსანიშნავია 2018 წლის სასამართლო პრაქტიკა სადაც ჩანს, რომ ბრალდების მხარე ძირითადად ითხოვს

აღკვეთის ღონისძიების მკაცრი სახის გამოყენებას. კერძოდ, 131 საქმიდან ბრალდების მხარემ პატიმრობის გამოყენება მოითხოვა 115 (88%) შემთხვევაში, დანარჩენ 16 (12%) შემთხვევაში კი – გირაო.

საიას ამ კვლევიდან ვხედავთ სასამართლოში არსებულ ზოგჯერ სწორ და ხანდახან მცდარ პრაქტიკას. კარგია, თუ ავღნიშნავთ, რომ სასამართლო უმეტესწილად აკმაყოფილებს მსხვერპლის განცხადებას დამცავი ორდერის გამოცემის თაობაზე.

ასევე აღსანიშნავია, სასამართლო განჩინებების შესწავლამ აჩვენა, რომ მოსამართლეთა მხოლოდ მცირე ნაწილმა (36%) გამოიყენა არასაპატიმრო აღკვეთის ღონისძიებასთან ერთად მოძალადეების მიმართ დამატებითი ვალდებულებები, როგორცაა მსხვერპლთან მიახლოების აკრძალვა, კომუნიკაციის შეზღუდვა და სხვა არასაპატიმრო ზომები (სანქციები).

ამ კვლევაში ერთი საგულისხმო დეტალია, რომელიც ნათლად აჩვენებს მიზეზს თუ რატომ ვერ ხედავს მოსამართლეების უმეტესობა ძალადობის ტიპის საქმეებში გენდერულ მოტივს და ეს ზუსტად ეხება გენდერული თანასწორობის კონტექსტის სიღრმისეულ ცოდნას. მხოლოდ და მხოლოდ ამ ცოდნის ბაზაზე შეიძლება მოსამართლეს ჩამოყალიბდეს სწორი ცნობიერება, რომ აღიქვას გენდერული ბალანსი და ქონდეს შესაძლებლობა მოახდინოს უთანასწორობის შედეგად ჩამოყალიბებული დისკრიმინაციის იდენტიფიცირება გენდერული ნიშნით. როგორც საიას კვლევა ცხადყოფს, მოსამართლეთა ცალკეულ ნაწილში დაბალი მგრძობელობა და გენდერული თანასწორობის საკითხების არასაკმარისი ცოდნა კვლავ მნიშვნელოვან პრობლემად რჩება. აღნიშნული, მათ შორის, გამოიხატება მოსამართლეთა ნაწილის სტერეოტიპულ, პრეჯუდისულ და წინასწარ ჩამოყალიბებულ წარმოდგენებში ოჯახში მეუღლეთა როლებთან დაკავშირებით. ჩემი აზრით, ალბათ გენდერული თანასწორობის კონტექსტის სიღრმისეული ცოდნის გარდა, მნიშვნელოვანია აქცენტი გაამახვილოს ჩვენმა სახელმწიფომ პრე-

ჯუდისის თემაზე. პრეჯუდისის კოგნიტური კომპონენტის საფუძველზე, შეიძლება ვივარაოდოთ, რომ ატიტუდი, განწყობა და მოლოდინები გენდერული ბალანსის შესახებ მოსამართლეების გარკვეულ ნაწილს შესაძლოა უკვე არაცნობიერად ჩამოყალიბებული აქვთ.

აუცილებელია ჩემ მიერ წარმოდგენილ სტატიაში მოკლედ მიმოვიხილო რამდენიმე საკითხი, რომელიც წამოჭრილია 2017 წლის ქალთა მიმართ ძალადობის ეროვნულ კვლევის პუბლიკაციაში. ეს კვლევა ჩატარდა ევროკავშირის, გაეროს ქალთა ორგანიზაციის და საქსტატის დაფინანსებით.

ამ კვლევიდან მინდა განვიხილოთ ძალადობის სხვა ფორმა კერძოდ, ეკონომიკური ძალადობის 21-ე საუკუნეში ჩამოყალიბებული ახალი ტიპი. აქამდე ჩვენი მსჯელობა უმეტესად შეეხებოდა ფიზიკურ ან ტრადიციული გაგებით ფსიქოლოგიურ ძალადობას, თუმცა დღეის მდგომარეობით ეკონომიკური ძალადობა ძალადობის გავრცელებული ფორმაა, რომელიც მოიცავს ფინანსურად დამოკიდებულების მაჩვენებელს და ურთიერთობაში მამაკაცის გადაჭარბებულ დომინირებას. ამ კვლევაში შემდეგი ტიპის შეკითხვები იყო:

- პარტნიორს ოდესმე თუ დაუშლია მათთვის მუშაობა ან ფულის შოვნა?
- პარტნიორს ოდესმე თუ წაურთმევია მათთვის საკუთარი შემოსავალი?
- პარტნიორს ოდესმე თუ უთქვამს მათთვის უარი შინამეურნეობების ხარჯების დასაფარად ფულის მიცემაზე, სხვა საგნების შესაძენად ფულის ქონის შემთხვევაშიც კი?

კვლევის მიხედვით, ცხრილში ნაჩვენებია, რომ ოდესმე პარტნიორულ ურთიერთობაში მყოფი ქალების 10%-ს ეკონომიკური ძალადობის, სულ ცოტა, ერთი ფორმა მაინც გამოუცდია. ქალთა 5%-მა განაცხადა, რომ პარტნიორი უკრძალავდა მუშაობას ან ფულის შოვნას და უარს ეუბნებოდა ფულის მიცემაზე მაშინ, როდესაც თავად ჰქონდა ფინანსური საშუალება, შეეძინა როგორც სახლისთვის, ასევე კომფორტისთვის საჭირო ნივთები.

უფრო თვალსაჩინო რომ გახდეს ეკონომიკური ძალადობის ფორმა, კიდევ ერთ მაგალითს მოვიყვან კვლევებიდან: „მან გამორთო დენი, გაზი და წყალი, რადგან ის იხდიდა გადასახადებს. ის მეუბნებოდა, რომ შეეძლო, შეეწყვიტა გადახდა, როცა მოისურვებდა; ამბობდა: „შენ ჩემზე ხარ დამოკიდებული. მე ვშოულობ ფულს. შენ არარაობა ხარ ჩემს გარეშე.“ (მსხვერპლი, 25, ჩაღრმავებული ინტერვიუ)

თუ კარგად დავუკვირდებით ეკონომიკური ძალადობის შინაარსს და ტელესკოპით შევხედავთ, დავინახავთ, რომ ის ფსიქოლოგიური ძალადობის ფორმასაც მოიცავს და მისი საზღვრები კიდევ უფრო ფართოა.

ფაქტია, რომ ქალთა მიმართ ძალადობა ზოგადად ქალთა მკვლევლობების ყველაზე გავრცელებული მიზეზია. გლობალური მტკიცებულებები გვიჩვენებს, რომ ძალადობა საგრძნობლად აფერხებს ქალის უფლებებისადმი პატივისცემის განვითარებას და ასევე ხელს უწყობს ფიზიკური, ადამიანური და სოციალური კაპიტალის გაუფასურებას (García-Moreno, C. and World Health Organization, WHO). ძალადობასთან ბრძოლა გახდა გლობალური პრიორიტეტული საკითხი ადამიანის უფლებების, ჯანმრთელობის დაცვისა და განვითარებისათვის. საერთაშორისო საზოგადოებამ აღიარა ქალთა მიმართ ძალადობის აღმოფხვრის მნიშვნელობა სხვადასხვა კონვენციებში, პოლიტიკასა და ჩარჩოებში. მაგალითად, მინდა თქვენი ყურადღება გავამახვილო „ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენციაზე“ (CEDAW), პეკინის დეკლარაციის და მისი სამოქმედო პლატფორმის და „ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენციაზე(სტამბოლის კონვენცია). ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის მდგრადი განვითარების მიზნების 2030 წლის დღის წესრიგში გათვალისწინებულია, ქალების მიმართ ძალადობის ყველა ფორმისა და საზიანო პრაქტიკის აღმოფხვრა.³

3 Claudia Garcia-Moreno, Henrica AFM Jansen, Mary

ასევე, მინდა აღვნიშნო შეერთებული შტატების კონსტიტუციის XIV შესწორების პირველი ნაწილი: „ არც ერთ შტატს არ აქვს უფლება უარი უთხრას ვინმეს, მისი იურისდიქციის ფარგლებში, იყოს კანონის მიერ თანაბრად დაცული“. როგორც "Heritage Guide to Constitution" ⁴-ში არის აღნიშნული, თანაბარი დაცვის უფლება ერთ-ერთი ყველაზე სადავო და მნიშვნელოვანი დებულებაა თანამედროვე საკონსტიტუციო სამართალში.

ისტორიულად კანონით თანაბარი დაცვის უზრუნველყოფის უფლების ინტერპრეტაცია სათავეს იღებს სამოქალაქო ომის, რეკონსტრუქციის, მონობის და ემანსიპაციის მთელი დრამადან. როგორც ეს წიგნი გვიჩვენებს აშშ-ს კონსტიტუციაში: "პრივილეგიები ან იმუნიტეტის პუნქტი, თანაბარი დაცვის უფლება და შესაბამისი საპროცესო უფლებები ქმნიან თანმიმდევრულ ტრიადას. როგორც, შეერთებული შტატების კონსტიტუციაშია განმარტებული შტატის საკანონმდებლო ორგანო ვერ ეტყვის უარს მოქალაქეებს თავისი იურისდიქციის ფარგლებში შესაბამისი იმუნიტეტით და პრივილეგიებით სარგებლობის თაობაზე. მას შემდეგ რაც კანონს დადგენილი წესით მიიღებდნენ, შტატს ან შესაბამის ორგანოს საკუთარი იურისდიქციის ფარგლებში, არ შეეძლოთ თვითნებურად აღესრულებინათ პირის საწინააღმდეგოდ კონსტიტუციის მუხლით გარანტირებული თანაბარი დაცვის უფლება დარღვევის გარეშე. საბოლოოდ კი, კანონის დარღვევაში ბრალდებული ყველა ადამიანი სასამართლოების წინაშე სარგებლობდა საპროცესო უფლებების სრული პაკეტით. ამასთან, (ამერიკის შეერთებული შტატების უზენაესი სასამართლოს) სასამართლოს ადრეულმა პროცესებმა, მაგალითად სასაკლაოების საქმეები(1873 წ.), ისევე როგორც კონგრესის დებატების დიდი ნაწილის ბუნდოვანებამ,

Ellsberg, Lori Heise, Charlotte H Watts, on behalf of the WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women Study Team. <https://www.who.int/>
 4 Book "Heritage Guide to the Constitution" – Edwin Meese III, Matthew Spalding, David Forte.

გამოიწვია კამათი და უთანხმოება სამი მუხლის თავდაპირველ გაგებასთან დაკავშირებით. ” თანამედროვე პერიოდში კამათები თანაბარი დაცვის უფლებების შესახებ გაიზარდა და უზენაესმა სასამართლომ მიიღო ახალი გადაწყვეტილებები, რითაც ჩაუღრმავდა კიეთხვებს: რა უფლებებთან დაკავშირებით აპირებდნენ კანონმდებლები თანასწორობის დებულების გამოყენებას? რას ნიშნავს ადამიანების თანაბრად მოპყრობა? და ბოლოს რა არის თანაბარი მოპყრობა საერთოდ?

დღეის მდგომარეობით შეერთებულ შტატებში თანაბარი დაცვის უფლებების⁵ მნიშვნელობა ბევრად უფრო გაზრდილი და გაფართოებულია და იგი ეხება აკრძალულ სამთავრობო მოქმედებებს საჯარო ხელისუფლების განხორციელების დოქტრინის შესაბამისად (ძირითადი უფლებები ზღუდავს მხოლოდ და მხოლოდ საჯარო ხელისუფლებას, ძირითადი უფლებები არ იცავენ ინდივიდის თავისუფლებას, თანასწორობას, საქმიანობას და სამართლებრივ სიკეთეს კერძო პირთა მხრიდან ხელყოფისაგან).

„თანაბარი დაცვის შესახებ დებულება კონტექსტიდან გამომდინარე, ზღუდავს მხოლოდ სახელმწიფო მთავრობას; შესაბამისად, ეს ფაქტიურად შეუსაბამოა ფედერალური მთავრობისთვის. ამასთან, *Bolling v Sharpe* (1954) შემდეგ, სასამართლომ შეიმუშავა დოქტრინა, რომ მეხუთე შესწორებით გათვალისწინებული საპროცესო მუხლს აქვს თანასწორობის დაცვის კომპონენტი ექვივალენტური მოთხოვნებით, როგორც მეოთხე შესწორებით გათვალისწინებულ თანაბარი დაცვის მუხლს. თანასწორობის უფლებების დაცვის დოქტრინა (თუ სიტყვასიტყვით არაა თანაბარი უფლებების დაცვის მუხლი), შესაბამისად, გამოიყენება ყველა სამთავრობო მოქმედებისთვის, იქნება ეს სახელმწიფო, ადგილობრივი თუ ფედერალური.“ – დევიდ სმოლინი⁶ (“Heritage Guide to the Constitution”).

5 The Heritage Guide to the Constitution” – Edwin Meese III, Matthew Spalding, David Forte , pg. 399

6 The Heritage Guide to the Constitution”, pg. 403.

ამერიკელი კომენტატორების უმეტესობა თანხმდება, რომ თანამედროვე შეხედულებებამდე და თანაბარი უფლებების დაცვის შესახებ დებულების გაგებამდე იგი უფრო ვიწრო იყო. კანონმდებლები ფოკუსირებული იყვნენ გათავისუფლებული მონების სტატუსზე და თანაბარი დაცვის უფლება განმარტებული იყო რასობრივი კუთხით. ასევე, სიანტერესოა დავინახოთ შეერთებულ შტატებში არსებული მკაცრი შემოწმების მექანიზმი და ფაქტია, რომ წარსულიდან დღემდე მკაცრი სამართლებრივი შემოწმების კლასიფიკაციას მიკუთვნებული საკითხები ლიმიტირებულია. მკაცრ შემოწმებას ექვემდებარება: რასობრივი, ეროვნული ან ეთნიკური და უცხოელთა სტატუსის ნიშნით კლასიფიკაციები, თუმცა ამ უკანასკნელის შემთხვევაში გვხვდება გამონაკლისები, რომელიც შექმნილია ფედერალური მთავრობის მიერ (რომელსაც გააჩნია დიდი კონტროლი საიმიგრაციო საკითხებზე) ან გამორიცხავს უცხოელებს პოლიტიკური ფუნქციებისგან, ეს კი კავშირშია სახელმწიფოს მმართველ და დემოკრატიული პროცესის სწორად მიმდინარეობასთან. წიგნში გვხვდება ამ მსჯელობის შესანიშნავი მაგალითი, როგორც არის პოლიციელად ან პრობაციის ოფიცრად, ასევე საჯარო სკოლაში მასაწავლებლად მუშაობისთვის მოქალაქის სტატუსის არსებობის აუცილებლობა.

1970-იანი წლების დასაწყისში ამერიკის შეერთებული შტატების უზენაესმა სასამართლომ ორი კლასიფიკაციის შემოწმებისთვის, რომლიდანაც ერთ-ერთი არის სქესი, შეიმუშავა ახალი „intermediate scrutiny“ (ქართულად შეესაბამება განმარტება: ტესტი, რომლის საფუძველზე მოწმდება ნორმატიული აქტის კონსტიტუციურობა, ეს გამოიყენება იმ შემთხვევაში თუ სახელმწიფო დისკრიმინაციულად ექცევა ადამიანს სქესის ნიშნით). შემდგომ, უზენაესმა სასამართლომ უარი განაცხადა მკაცრი/გაძლიერებული შემოწმების კლასიფიკაციების გაფართოებაზე სექსუალური ორიენტაციის და ასაკის კუთხით. ანტი-დისკრიმინაციული კანონმდებლობა ამ

საკითხებს ისედაც მოიცავდა. ოფიციალურად მხოლოდ სქესი რჩებოდა „intermediate scrutiny“-ის ქვეშ. დღეის მდგომარეობით შეერთებული შტატების უზენაესი სასამართლო სქესობრივ ორიენტაციაზე და ასაკთან დაკავშირებულ საკითხებს თანაბარი დაცვის შესახებ დებულების კონტექსტში განიხილავს.

შესაბამისად, ამერიკის შეერთებული შტატების კონსტიტუციის თანაბარი დაცვის შესახებ დებულება კრძალავს დისკრიმინაციას სქესის მიხედვით. მაგალითად, სასამართლომ ძალადაკარგულად გამოაცხადა კანონი, რომელიც საექთნო სკოლას ქალს უზღუდავდა⁷ და კანონი, რომელიც ალკოჰოლის შეძენის საშუალებას 18 წელს მიღწეულ მხოლოდ მდედრობით სქესის წარმომადგენელს ანიჭებდა უფლებას⁸. ამრიგად, ჩვენ შეგვიძლია დავინახოთ შეერთებულ შტატებში შეერთებული შტატების უზენაესი სასამართლოს ორი ძალიან კარგი მაგალითი ქალთა და მამაკაცთა თანასწორობის გაფართოების კუთხით.

დასკვნა

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე ვხედავთ, რომ ძალადობის აღმოსაფხვრელად პირველი ნაბიჯი, რაც უნდა გადგას სახელმწიფომ ეს არის, შესაბამისი ეფექტური კანონმდებლობის შექმნა და საკანონმდებლო ჩარხის გაუმჯობესება. ამ კონტექსტში აუცილებელია ავღნიშნოთ 2012 წელს „საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში“ შეტანილი ცვლილებები, რომლითაც ოჯახში ძალადობის კრიმინალიზაცია მოხდა.

თუმცა ფაქტია, რომ ჩვენი ქვეყანა ჯერ კიდევ დიდი გამოწვევის წინაშე დგას, რომელიც მოიცავს აღსრულების მექანიზმის გაუმჯობესებისათვის შესაბამისი ღონისძიებების გატარების უზრუნველყოფას. ზუსტად ეს არის სახელმწიფოს პოზიტიური ვალდებულება თითოეული ჩვენი მო-

ქალაქის მიმართ, რომ გაატაროს შესაბამისი ზომები: რომელშიც იგულისხმება მოსამართლეებში, პროკურორებში, პოლიციელებში თანასწორობის საკითხთან დაკავშირებული ცნობიერების ამაღლება. საქართველოს შეუფერხებელი განვითარებისთვის მნიშვნელოვანია, ეფექტურად იყოს დაცული საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლით გარანტირებული თანასწორობის უფლება:

„ყველა ადამიანი სამართლის წინაშე თანასწორია. აკრძალულია დისკრიმინაცია რასის, კანის ფერის, სქესის, წარმოშობის, ეთნიკური კუთვნილების, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულებების, სოციალური კუთვნილების, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობის, საცხოვრებელი ადგილის ან სხვა ნიშნის მიხედვით.“

და ბოლოს, შეერთებული შტატების ისტორიიდან მოცემული მაგალითებით მსურდა დამენახებინა, სასამართლოს გადაწყვეტილებების და განმარტებების როლი ქვეყნის პოლიტიკურ, კულტურულ და სოციალურ განვითარებაში.

7 Mississippi University for Women v Hogan (1982)
8 Craig v. Boren (1976)

VIOLENCE AGAINST WOMEN IN THE 21ST CENTURY TELESCOPE

KEYWORDS: Equality, Development and Appropriate Actions

RESUME

“What can you do to promote world peace? Go home and love your family” – Mother Teresa.

“...Equally significance will be the issuance of published judicial opinions that will have national precedence and help protect the oppressed and victims from constitutionally prohibited behavior and bias.” – Mark A. Speiser, Circuit Court Judge 17th Judicial Circuit, State of Florida.

“Violence against woman is now widely recognized as a serious human rights abuse, and increasingly as an important public health problem with substantial consequences for women’s physical, mental, sexual, and reproductive health”. – Claudia Garcia-Moreno, Henrica AFM Jansen, Mary Ellsberg, Lori Heise, Charlotte H Watts. Domestic violence, domestic crime and violence against woman are one of the urgent and important issues in Georgia.

We will analyze publishing of the restraining orders, violence types, prior history of the violence, some examples of victim’s interviews and statistics of court judgments mainly focused on physical violence. From these statistics we can see the correct as well as erroneous practices of our court system. One important detail in this study that clearly demonstrates the reason why most judges do not see gender motives in violence cases is precisely their lack of extensive knowledge of the context of gender equality. Only on the basis of this knowledge can an individual judge’s perception and consciousness be trained to perceive gender balance and to afford the judge an opportunity to identify gender discrimination as a result of inequality. In my opinion, perhaps in addition to lack of knowledge and insight of the concept of gender equality, it is important for our Country to focus on the issue of sexual bias. Based on the cognitive component of prejudice, we can assume that some judges may already unconsciously have formed an attitude,

mood and expectations about gender balance.

Within my scientific work reference is made to a problem of court's responsibility to mandate abusers to attend behavior training courses to change violent attitudes exhibited by the abuser in order to protect the both the individual victim and society as whole due to minimum number of rehabilitation centers available to provide such services.

An additional important component requiring attention is obligating State to improve the legislative framework and to take appropriate actions. This includes improving awareness of sexual equality issues among judges, prosecutors and police officers. In this context, it

is important to note the amendments made to the Criminal Code of Georgia in 2012 that criminalize domestic violence and in 2018 establishing The Human Rights Protection and Monitoring Department by Ministry of Internal Affairs.

Lastly, yet equally important my work will discuss the meaning of the Equal Protection Clause in The Constitution of United States. Discussion will ensue about the history of equality principle, its classifications, examples from court decisions and most importantly: gender definition and a role of The United States Supreme Court in expanding the scope of Equal Protection Doctrine to provide safeguards against gender discrimination.